

Ἡ ζηλεφθὴ Νεοελληνικὴ ψυχὴ θεμελιώσε τὴν Ἀναγεννησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὸ Θεραπευτικὸ αἰσθημα, στὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας καὶ στὴν ἀνάγκην δημιουργίας ἐνὸς παρόντος, μιᾶς πατρίδος κ' ἐνὸς μέλλοντος.

Ἡ δασκαλοπαρσκευασμένη Ἑλληνοπρέπεια μὲ πολλὰ λόγια ζήτησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ παρελθὸν γιὰ νὰ ὑποβάλλῃ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ μεγαλειότερον μας ὄπλο εἶνε ἡ ἀπόδειξις τῆς εὐγενικῆς καταγωγῆς μᾶς. Κ' ἐπιτέλους κοινολογοῦσε τὴν ταρταρινικὴν βεβηλίωσιν ὅτι εἴμεθα οἱ κλητοὶ ν' ἀναστήσομε τὸν ἀθάνατον πολιτισμὸν.

Μὲ δύο λόγια : Οἱ μεγαλότολμοι καὶ μεγαλόστομοι λογιώτατοι ἐμαστώσεφιν τὴν Νεοελληνικὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἐμαθῶν νὰ δείχνῃ τὴν Ἑλληνοπρέπειαν τῆς μὲ κούφια λόγια ἀπερὶ ἀθανασίας τῆς Ἑλληνίδος καὶ θαυμασίας ἐντολῆς, προσκολῶντας γιὰ ζόμπλι τὸ φιλελληνισμὸν.

Ἐπλάσαν διπλασθὲν ἕνα μῦθον κακοκαμμένο καὶ εἶπαν ἐτὸν πολεμιστὴν «De te fabula narratur».

Ξανάρχισε καὶ τὴν τὸ ἀσχημότερον παιχνίδι ποῦ ἔπαθαν οἱ λογιώτατοι στὸ Βυζάντιον. Ὅπως τότε τὸ φάσμα τοῦ Ρωμαϊσμοῦ ἐμπόδιζε πάντοτε τοὺς καινοτόμους καὶ πραγματικοὺς ἀνθρώπους νὰ ὀργανώσουν ἕνα σεμνὸν, συμμαζευμένον Γραικικὸν Βασίλειον ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ζήσῃ καὶ νὰ προκόψῃ, ἔτσι καὶ τὴν Ἑλληνοπρέπειαν σταθήκε ἀντίμαχον καὶ σταμάτησε τοὺς φρόνιμους καὶ τοὺς ἥρωες νὰ σχηματίσουν ἕνα σωστὸ, νοικοκυρεμένο, μυαλωμένον Κράτος.

Ὁ Ρωμαϊσμός ἔσπερνε πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ Γραικικὸν ἢ Ἑλληνομανίαν σπρώχνει πρὸς τὸν γκρεμνὸν τοῦ Νεοελληνικοῦ Βασιλείου.

(ἀκολουθεῖ)

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

—Τέλος πάντων τί τὰ θές; ὁ παρᾶς εἶναι ἡ μεγαλύτερη δύναμη. Φτερά σου δίνει καὶ πετάς...

—Δὲ βερύσαι.

—Τί; Δός μου ἕνα κατοστάρικο νὰ μὲ χάσῃς ἀπ' τὰ μάτια σου ὅσο νὰ πῆς τρία.

—Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ νέο ὄραμα μου;

—Μιά σὰ νὰ μυρξίει* λιγάκι Σαρβού.

—Ποτέ! σοῦ ὀρκίζομαι: ὅτι δὲν ἔχω καθόλου ἰδέαν ἀπὸ τὰ ἔργα σου.

—Ἐ! τότε θὰ σὲ ἀντέγραψεν ὁ μουσαφίρης.. προκαταβολικῶς!..

Ὁ Κόσμος. Κάτω ἢ Ρωσσία κ' ἢ Γαλλία...

Ἄλλος. Μονάχα τ' Ἀγγλικά θωρηχτὰ μᾶς ἐβόηθησαν. Μόλις ἐμπουκάρισαν κατὰ τοῦ «Μισούλη» τὰ Ρωσικὰ καὶ τὰ Γαλλικὰ, μπουκάρουν κ' ἐκεῖνα κατ' ἀπάνου τους. Χτυπάτε, τοὺς λέει, ἐσὶς τὰ Ἑλληνικὰ, μὰ χτυπάμε κ' ἐμεῖς ἐσᾶς. Κ' ἔτσι ἐγλύτωσε ὁ «Μισούλης»

Ὁ Κόσμος (φρηνήρης). Ζήτη ἢ Ἀγγλία...

Ὁ Λος Τραβᾶτε, παιδιὰ, στὴν Ἀγγλικὴ πρεσβεΐα νὰ εὐχαριστήσομε... Ὅλοι μαζί!..

Ὁ Κόσμος. Ναι!.. Ναι!.. Ζήτη ἢ Ἀγγλία! Ζήτη ἢ προστάτριά μας... Ζήτη!.. (ὁ κόσμος ξεκινάει σὲ διαδήλωση καὶ ἀκούγεται ἡ φωνὴ του. Κάτω ἢ Ρωσσία κ' ἢ

ΠΡΑΞΗ Δ'

Γαλλία!.. Ζήτη ἢ Ἀγγλία!..)

Ἡ Μάρθα (κάθεται στὸ λιθῆν: κρατῶντας ἕνα βιβλίον: πίτες διαβάξει καὶ πότες προσηλώνεται ἀφηρημένη μὲ τὸ βλέμμα τῆς ἀπ' αὐτῆς).

Ὁ Λεάντρος (μπαίνοντας ἀπὸ τὴν πόρταν). Ἐδῶ εἶσαι;

Ἡ Μάρθα (μόλις τὸν κοιτάζει σὲ λίγο). Ἄε: μὲ τὴ μόνον σου.

Ὁ Λεάντρος. Γιατί; Οἱ ἄλλοι ποῦ πῆνε; Κατὰλαβα Σήμερα εἶσαν τὸ μνημόσυνο τῆς Μαρίας καὶ δὲν μὲ πῆραν μαζί τους...

Ἡ Μάρθα. Ποῖος σοῦ εἶπε νὰ κοιμᾶσαι;..

Ὁ Λεάντρος. Ἐγὼ τοὺς εἶπα νὰ μὲ ξυπνήσουν, νὰ! Ἐγὼ θῆλα νὰ πάω στὸ μνημόσυνο τῆς Μαρίας μας.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ

Ἐνα βράδον μίσηκαμε μὲ τὸ Στέφανον Ραμᾶ στὴν μύρην τοῦ Ζαχαράτου, στὸ Σύνταγμα. Ἐγὼ μὲ ἀρχινῶ ἀπόξω, ἀπὸ τὴν πλατεΐαν, μὰ κουβένταν ὄχι καὶ τόσο νολανευτικὴ γιὰ τὸν κ. Μωρεῆς—ὄχι τὸν φημισμένον ποιητὴ τῶν «Στροφῶν» καὶ τῆς «Ἰφιγένειας», ἀλλὰ τὸν σχολαστικώτατον κύριον, ὅπως μᾶς τὸν παρουσίασαν οἱ Ἀθηναῖκες ἐφημερίδες ποῦ βάλανε στὸ στόμα του λόγια ποῦ δὲν μπορούσε νὰ τὰ πεῖ ποτε οὔτε ὁ ἀνοητότερος σιχακλόπος τῆς «Ἐσπερινῆς».

Ὁ Ραμᾶς ἔλεγε κ' ὑποστήριζε, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ τὸν ἀντικρούσω, πὼς ἀδύνατον νᾶναι ποιητὴς ἀληθινὸς ἕνας κύριος ποῦν λέει τόσο μεγάλες ἀνοησίες. Ἄν τὸν ἔχουν οἱ Γάλλοι γιὰ ποιητὴ, τότε ἀλλοίμοιοι στοὺς Γάλλους. Θὰ πεῖ πὼς ἡ Γαλλία κατοικεῖται σήμερον μόνον ἀπὸ Κουρούπηδες καὶ Μιχαηλίδηδες.

Μίσηκαμε λοιπὸν ποῦ Ζαχαράτου. Μόλις καλοκαθίσαμε, γυρίζει καὶ μοῦ λέει ὁ Ραμᾶς:

— Κοίταξε σ' ἐκεῖνο τὸ τραπέζι! Νὰ ὁ Μωρεῆς, νὰ καὶ αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγα ὄξω!

Καὶ πραγματικῶς ὁ ποιητὴς τῆς «Ἰφιγένειας» καθότανε σ' ἕνα τραπέζι, μὲ τὸν Κουρούπη, μὲ τὸν Τσοκόπουλον καὶ μ' ἄλλες φιλολογικῆς σουπιές.

Κατόπι ἔμαθα πὼς ὁ δυστυχημένος ἀνθρώπος καταδιώκεται ἀμείλιχτα σαν ἱστοσοφύδοικος ἀπὸ τὰ φιλολογικὰ αὐτὰ ἀποσπάσματα. Ἀν κοτάει νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ σπίτι του, νὰ κάνει μιὰ βόλταν στὸ Σύνταγμα, νὰ μπεῖ στοῦ Ζαχαράτου. Ἐνα φιλολογικὸ ἀπόσπασμα θὰ βροθεῖ πάντα μπροστὶ του νὰ τὸνε συλλάβει. Διοικητὲς τῶν μεταβατικῶν αὐτῶν ἀποσπασμάτων εἶναι ὁ κ. Μιχαηλίδης τῶν «Παναθηναίων», ὁ κ. Σενόπουλος, ὁ κ. Κουρούπη, ὁ κ. Καμπούρογλου τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης καὶ ἄλλοι μερικοὶ. Νὰ σὲ βλέπει ὁ κόσμος στοῦ Ζαχαράτου ἢ στὸ Σύνταγμα μὲ τὸν ποιητὴ, σὲ παίρνει ἀμέσως γιὰ φιλόλογον. Νὰ ὁ λόγος ποῦ τοῦ γίνεται αὐτὴ ἡ καταδίωξις. Εἶναι κ' ἕνας ἄλλος, ἡ ἐλπίδα πὼς μπορεῖ νὰ γράφει κατὰ γιὰ τὸ ταξίδι του, σὰ γυρῶσι στὸ Παρίσι, καὶ νὰ τοὺς ἀναφέρει ὀλους αὐτοὺς τοὺς κυρίους ποῦ τὸν ποιοιοῦνε σήμερον.

Ἄς εἶναι. Ὁ Μαλακάσης ἦρθε καὶ μᾶς ρώτησε

ἂν θέλομε νὰ γνωριστοῦμε μὲ τὸν κ. Μωρεῆς. Τιμὰς νὰ γνωριστοῦμε μ' ἕνα φημισμένον Γάλλο ποιητὴ ποῦ τυχε—εὐτύχημα γιὰ τὴ φυλὴν μας καὶ αὐτὸ—νᾶναι καὶ πατριώτης μας.

Ὁ Μαλακάσης μᾶς τὸν ἔφερε. Ἄμα σηκώθηκα ἀπὸ τὴν καρέκλαν τοῦ γιὰ νὰρθεῖ σὲ μᾶς, κάποια σουπιὰ τοῦ σφύριξε πὼς εἴμισεν Ὑψαριστὰί. Ὁ ποιητὴς μᾶς κοιτάζει, εἶδε πὼς δὲ δείχνει τὸ ἐξωτερικὸν μας οὔτε ληστὲς, οἶτε δολοφόνους, καὶ μᾶς πλησίασε ἄφοβα.

Ἀνὸ ὄρες καθίσαμε μαζί του. Μίλησε πολλὰ κ' εὐχάριστα. Ἡ πόλαφῃ σωστὴ ἢ συνηγορίαν του. Ἔτσι, ὅπως εἶναι γλυκόλογος ἢ εὐγενικὸς στὸ φέρσιμό του, σὲ σκλαβώνει μὲ τὴν πρώτην κουβένταν του. Ὁ Ραμᾶς ἤθελε νὰ τὸνε ξεμαρξίσει, νὰ μάθει τίς ἰδέες του, γιὰ τὴ γλώσσαν, γιὰ χίλια δυὸ ἄλλα πράματα, ποῦ σχετίζονται μὲ τὴ σημερινὴν μᾶς ζωὴ, καὶ μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν καταστάσιν μᾶς. Ὁ ποιητὴς ὅ,τι φρονοῦσε μᾶς εὐλέγε. Πολλὰς φορὰς μάλιστα μᾶς ἔδειχνε μὲ τὰ λόγια του πὼς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰ 74, ποῦ φυγε ἀπὸ δῶ, δὲν τοῦ ξαναδόθηκε καιρὸς νὰ τὴνε μελετήσῃ. Μὰ δὲν λείπαζε. Μιλοῦσε πάντα σὰν ποιητὴς κ' ἤτανε θελτικὸ ὅ,τι καὶ ἂν ἔλεγε.

Γιὰ τὴ γλώσσαν φοβότανε—φόβος ποιητικὸς καὶ αὐτὸς—μήπως οἱ Ρωμοὶ, ἀμ' ἀρηθροῦνε τὴν καθαρῆν ὄσσαν, πάφουσαν νὰ βλέπουν πᾶν τὸν Παρθενῶνα, καὶ γέλασε ἄμα τὸνε βεβαιώσαμε πὼς αὐτὸ δὲ θὰ γίνε ποτε, γιὰ τὸ νὰ βλέπεις τὸν Παρθενῶνα εἶναι τεμπέλικη δουλιὰ κ' οἱ Ρωμοὶ δὲν εἶναι κοιτοὶ νὰ τὴν ἀφήσουνε τέτια δουλιὰ ἀπὸ τὰ χέρια τους.

— Καὶ γιὰ τὸ γλωσσικὸν μᾶς ζήτημα, τὸν ἐρωτᾶται ὁ Ραμᾶς.

— Μὰ δὲ μοῦ δόθηκε καιρὸς νὰ τὸ μελετήσω. Καταγίνουμαι τόσα χρόνια τώρα μὲ τὴ Γαλλικὴν γλώσσαν καὶ μὲ τὴν Γαλλικὴν φιλολογίαν. Ποῦ καιρὸς καὶ γι' ἄλλα! Ὅ,τι ξέρω εἶναι, κείνον ποῦ μπορεῖ νὰ ξέρει καὶ κάθε ξένος ποῦ ἀγαπιέει τὴν Ἑλλάδα, καὶ ποῦ δὲν τοῦμεινε καιρὸς νὰ μελετήσῃ τὴ ζωὴ τοῦ σημερινοῦ Ἑλλήνου. Δὲ θέλω μονάχα οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες νὰ ποιοιοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, νὰ τοὺς ἀρηθροῦνε, νὰ τοὺς λησιμονήσουνε!.. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ γίνε ποτέ!

— Αὐτὸ ἴσα ἴσα πρέπει νὰ γίνε! φρονάζει ὁ Ραμᾶς. Πρέπει νὰ λησιμονήσομε τοὺς προγόνους μᾶς καὶ νὰρξινήσομε νὰ ζοῦμε σὰ Ρωμοὶ, σὰ καινούριος λαός! Ἀρκετὰ ὀργιάσαμε ὡς ἀπὸ γοῦ οἱ.

(κλαίει) Γιατί νὰ μὲ ξυπνήσουν; Ἡ Κάκια γιὰ τί πῆγε; Ἡ Μάρθα (ἀφαιρημένη). Νὰ ποῦ δὲν πῆγα οὔτε γῶ.

Ὁ Λεάντρος. Θέλω νὰ πάω, σοῦ λένε... Ἐγὼ τὴν ἀγαποῦσα τὴ Μαρίαν... σὲ λίγο). Ἐσὺ γιὰ τί δὲν πῆγες;

Ἡ Μάρθα. Μὲ ποιοῦσε τὸ κεφάλι μου. (ἀφίνει τὸ βιβλίον τῆς καὶ τεντώνεται σὲ διδύνει μὲ δόση τεμπελιάς). Ἄχ! θεὲ μου!

Ὁ Λεάντρος. Πῶς σὲ πονεῖ τὸ κεφάλι σου; Δὲν ἔπενες σκόνη;

Ἡ Μάρθα (δείχνοντας ἕνα ζευτελισμένον χαρτάκι στὸ τραπέζι). Πῆρα καὶ σκόνη... (γέρνει τὸ σῶμα τῆς καὶ ἀκουμπάει τὸ κεφάλι τῆς στὸ χέρι τῆς).

Ὁ Λεάντρος. Ἐβέρεις, Μάρθα; ντένεσαι νὲ πᾶμε κ' ἐμεῖς;

Ἡ Μάρθα. Τώρα πᾶ εἶναι τελειωμένον τὸ μνημόσυνο Κᾶθησε φρόνιμα... (βυθίζεται σ' ἀφαιρησῆ).

Ὁ Λεάντρος. Δὲν κίνω τίποτις. (ἐξαικολοθεῖ νὰ περᾶζει ἐπιπλα καὶ νᾶνυσυχεῖ) λέγει μερικές ἀσχετες κουβέντες κ' ἡ Μάρθα δὲν τοῦ ἀπαντᾶει: ἐκεῖνος παίζει κάμποσο ξεχνάει τὴν πρώτην σκυθρωπιὰν καὶ σὲ λίγο σιγοψέλλει τραγοῦδι τοῦ σχολεῖου λίγο δυναμώνοντας τὴ φωνὴν του:

Ἡ γλυκυτάτη Ἄνοιξη μὲ τᾶνθην στολισμένην ροδοστεφανωμένην τὴ γῆ γλυκοτρεῖται κ.τ.λ.

Ἡ Μάρθα (σιγὰ σιγὰ συνέρχεται) κοιτάζει τὸ Λεάντρον κάμποσο: ἔπειτα πέρνει τὸ βιβλίον τῆς πάλιν, τᾶκωμπάει σὲ γόνα τῆς καὶ γράφει μὲ τὸ μολύβι τὸ περιθώριον κάτι. Περνάει ἀρκετὴ ὥρα). Τί μοναξιά!..

Ὁ Λεάντρος. Τί εἶπες;

Ἡ Μάρθα (δὲν ἀπαντᾶει).

Ἡ Κάκια (μπαίνοντας ἀφᾶνα ντυμένη μὲ μαῦρα καὶ κρατῶντας τὸ καπέλο τῆς στὰ χέρια). Ἐδῶ εἶναι. Καλημέρα Μάρθα (ἀπὸ τὴν πόρταν) Κύριε Περικλῆ, ὄριστε...

Ὁ Περικλῆς (μπαίνοντας). Καλημέρα σας (χαιρετιοῦνται τυπικὰ ἡ Μάρθα πολὺ παραγμένη ὁ Λεάντρος δείχνει μιὰ κάπια γὰρὰ γιὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Περικλῆ).

Ἡ Κάκια. Εἶδες, Μάρθα, σου πρᾶξ. Ἐπεριμένεις ποτέ πὼς θὰ ἔρχομουν μὲ τὸν κ. Περικλῆ μαζί;

Ἡ Μάρθα. Ἐγὼ ὑπέθετα πὼς ὁ κ. Περικλῆς εἶταν ἄκόμα ἐτὸν πόλεμον...

Ὁ Περικλῆς. Εἶναι λίγες μέρες ποῦ ἤρθε: μόλις ἐφᾶνησαν πλέον τὰ πράγματα πὼς θὰ ἐσταματοῦσαν, δὲν εἶχα λόγον νὰ μένω πλέον ἐκεῖ.

Ἡ Μάρθα. Ἐμπεδύνουμε μὲ εὐχαριστήσῃ πάντοτε τοὺς ἡρωῆσμούς σας.

Ὁ Περικλῆς (μὲ τραχὴ). Μὲ συγχωρεῖτε. Εἶσατε ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ποῦ ἐπιχειρεῖ νὰ μὲ εἰρωνευεῖ.

Ἡ Μάρθα (ξέστοχα). Ὅχι, σὰς βεβαίωνω. Ἄν μετριοφρονεῖτε ἐσεῖς, ἐγὼ δὲν λέγω παρὰ ὅ,τι ἐδιάβασα στικ